

2. Закон України “Про публічні закупівлі” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
3. ERAs: A CAPS research focus study – Nashville: The Institute for Supply Management, 2003.
4. Evidence of revenue equivalence in B2B open, reverse e-auctions and first price [Електронний ресурс] / М. R.Mullen, Т. Dinev, J. L. Hopkins, D. F. Kehoe // *Journal of Global Business Management*. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://www.jgbm.org/page/previous_V4-1.htm.
5. Manoochehri G. Reverse Auctions: Benefits, Challenges, and Best Practices / G. Manoochehri, C. Lindsay. // *California Journal of Operations Management*. – 2008. – №6. – С. 123–130.
6. Wyld D. C. Current research on reverse auctions: part I – understanding the nature of reverse auctions and the price and process savings associated with competitive bidding / David C. Wyld. // *International Journal of Managing Value and Supply Chains*. – 2011. – №2. – С. 11–23.
7. The role of reverse auctions in strategic sourcing / [S. Beall, C. Carter, P. L. Carter, та ін.]. – Tempe: CAPS Research, 2003. – 87 с.
8. Площадки – учасниці ProZorro создали открытую систему закупок для бизнеса RIALTO [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://retail-community.com.ua/news/tehnologii/5036-ploschadki-uchastniki-prozorro-sozdali-otkryituyu-sistemu-zakupok-dlya-biznesa-rialto>.
9. Нецінові показники [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://openprocurement.org/ua/nonprice-criteria.html>.

References

1. Williams, J. A. “Electronic reverse auctions (e-RAs): professional selling and purchasing students' reflections e-sourcing principles.” *Atlantic Marketing Journal*, no. 3, 2014 , pp. 152–171.
2. “About public procurement. Law of Ukraine.” *The Verkhovna Rada of Ukraine*, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/922-19. Accessed 23 Feb. 2017.
3. *ERAs: A CAPS research focus study* – Nashville, The Institute for Supply Management, 2003.
4. Mullen, M. R., Dinev, T., Hopkins, J. L., and D. F. Kehoe. “Evidence of revenue equivalence in B2B open, reverse e-auctions and first price.” *Journal of Global Business Management*, 2008, www.jgbm.org/page/previous_V4-1.htm. Accessed 24 Feb. 2017.
5. Manoochehri, G., and C. Lindsay. “Reverse Auctions: Benefits, Challenges, and Best Practices.” *California Journal of Operations Management*, no. 6, 2008 , pp. 123–130.
6. Wyld, D. C. “Current research on reverse auctions: part I – understanding the nature of reverse auctions and the price and process savings associated with competitive bidding.” *International Journal of Managing Value and Supply Chains*, no. 2, 2011, pp. 11–23.
7. Beall, S., Carter, C., Carter, P. L. et al. *The role of reverse auctions in strategic sourcing*, CAPS Research, 2003.
8. “Platforms – ProZorro members created an open procurement system for business RIALTO.” *Retail-community*, retail-community.com.ua/news/tehnologii/5036-ploschadki-uchastniki-prozorro-sozdali-otkryituyu-sistemu-zakupok-dlya-biznesa-rialto. Accessed 20 Feb. 2017.
9. “Non-price indexes.” *OpenProcurement*, <http://openprocurement.org/ua/nonprice-criteria.html>. Accessed 24 Feb. 2017.

Рецензент:

Романюк М.Д. – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту і маркетингу ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

УДК 336.226

ББК 65.9(4УКР)261.34

Михайленко С.В.

ПІДВИЩЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ РОЛІ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ В ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ПВНЗ “Європейський університет”,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів та банківської справи,
вул. Акад. Вернадського, 16в, м. Київ,

03115, Україна,
тел.: 0674161930,
e-mail: asv.vlad@mail.ru

Анотація. Децентралізація влади і суттєве розширення повноважень територіальних громад, надання бюджетної автономії і фінансової самостійності місцевим бюджетам, зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування є об'єктивною потребою в Україні. В сучасних умовах розвитку економіки нашої держави підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення доходної частини місцевих бюджетів за їх рахунок є головним важелем розширення фінансової незалежності та фінансової самостійності місцевих органів влади. Система місцевого оподаткування повинна забезпечити органи місцевої влади фінансовими ресурсами для виконання власних повноважень. Проте органи місцевого самоврядування не здатні повністю задовольнити покладені на них функції та завдання за рахунок місцевих податків та зборів, що потребує подальших розвідок у цієї сфері.

Метою статті є дослідження ролі місцевих податків і зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів України з урахуванням новацій бюджетного та податкового законодавства та внесення пропозицій щодо реформування системи місцевого оподаткування. В статті застосовуються методи теоретичного і практичного узагальнення, системного та порівняльного аналізу, статистичні методи, групувань, таблично-графічні.

В процесі дослідження розглянуто історичні аспекти становлення та розвитку місцевих податків і зборів в Україні, проаналізовано новації бюджетного та податкового законодавства щодо системи місцевого оподаткування, їх позитивні та негативні наслідки. Проведено аналіз складу та структури місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів України за п'ять років. Встановлено роль місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів, податкових надходженнях та ВВП. Запропоновано заходи подальшого реформування системи місцевих податків та зборів в країні.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, система місцевих податків та зборів.

Mykhailenko S.V.

IMPROVING THE FISCAL ROLE OF LOCAL TAXES AND FEES IN THE FORMATION OF REVENUES OF LOCAL BUDGETS

Private Educational Establishment "European University",
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance and Banking,
Akad. Vernadskogo str., 16, Kyiv,
03115, Ukraine,
tel.: 067-416-19-30,
e-mail: asv.vlad@mail.ru

Abstract. Decentralization of power and a significant empowerment of local communities, the provision of fiscal autonomy and financial independence of local budgets, strengthening of material and financial base of local self-government is an objective need for Ukraine. In modern conditions of development of the state economy enhancing the role of local taxes and fees and an increase in the revenue part of local budgets at their expense is the main lever for increased financial independence and financial autonomy of local authorities. Local taxation system must provide local authorities with financial resources to fulfill its mandate. However, local governments are not able to fully satisfy their functions and tasks from local taxes and fees, which requires further research in this area.

The aim of the article is to study the role of local taxes and fees in the formation of revenues of local budgets of Ukraine taking into account the innovations of the budget and tax legislation, and making proposals on the reform of local taxation system. The paper used the methods of theoretical and practical generalization, systematic and comparative analysis, statistical methods, grouping, table-graphics.

The study reviewed the historical aspects of the formation and development of local taxes and fees in Ukraine, analyzed the innovation budget and tax legislation with respect to the local tax system, their positive and negative consequences. The analysis of the composition and structure of local taxes and fees in the incomes of local budgets of Ukraine for five years. The role of local taxes and fees in the local budget revenues, tax revenues and GDP. The measures to further reform the system of local taxes and fees in the country.

Key words: incomes of local budgets, the system of local taxes and fees.

Вступ. Децентралізація влади і суттєве розширення повноважень територіальних громад, надання бюджетної автономії і фінансової самостійності місцевим бюджетам, зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування є об'єктивною потребою в Україні. Бюджетна децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольних територій; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими податками і уподобаннями.

Місцеві податки і збори є невід'ємною частиною податкових систем розвинених країн та України. Вони є вагомим інструментом формування власних доходів місцевих бюджетів. В сучасних умовах розвитку економіки України підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення доходної частини місцевих бюджетів за їх рахунок є головним важелем зміцнення й розширення фінансової незалежності та фінансової самостійності місцевих органів влади, оскільки основне призначення місцевих податків і зборів полягає у створенні необхідної фінансової бази місцевих органів самоврядування для виконання власних повноважень, проведення регіональної соціальної політики та комплексного розвитку територій.

Проблеми місцевого оподаткування традиційно привертають до себе підвищену увагу науковців і практиків, оскільки в цій сфері перехрещуються інтереси держави і регіонів. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів системи місцевих податків і зборів та їх ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, зокрема: В. Андрущенко [11], С. Батажок [9], І. Боярко [7], В. Журавель [8], Я. Індюхової [2], Н. Пігуль [7], І. Шкури [10] та інших. Проте, зважаючи на соціально-економічні трансформації, які відбуваються в Україні, проголошений курс на децентралізацію бюджетної системи держави та зміцнення фінансової незалежності органів місцевої влади багато питань у сфері місцевого оподаткування залишаються невирішеними і потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. З огляду на вищезазначене, метою статті є дослідження ролі місцевих податків і зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів України з урахуванням новацій бюджетного та податкового законодавства та внесення пропозицій щодо реформування системи місцевого оподаткування.

Результати. Недосконалість вітчизняної системи оподаткування полягає у тому, що органи місцевої влади не здатні повністю задовольнити покладені на них функції за рахунок місцевих податків та зборів за поточної податкової системи.

Існування місцевих податків і зборів відповідає в першу чергу інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Виходячи з цього, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах [1, с. 374].

Оскільки місцеві податки і збори повинні відповідати інтересам органів місцевого самоврядування та є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів, вони мають

зміцнювати та розширювати їх фінансову автономію. Тому правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: загальнодержавному та місцевому. Тобто місцеві податки і збори встановлюються державою, а регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування [2, с. 37].

Місцеві податки і збори пройшли довгий шлях свого становлення. Початком формування місцевого оподаткування в Україні став прийнятий 20 травня 1993 року Декрет Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки та збори”. Згідно з цим Декретом справлялись два місцевих податки та чотирнадцять зборів. З прийняттям Податкового кодексу України у 2011–2014 рр. в країні встановлено два види місцевих податків (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та єдиний податок) і три збори (збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів й туристичний збір) [3]. Зарахування місцевих податків і зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

Протягом 2008–2010 рр. сума надходжень місцевих податків та зборів залишалась порівняно незмінною – близько 820 млн. грн., або 1,0–1,1% доходів місцевих бюджетів [4]. Тобто, фінансова роль місцевих податків та зборів у наповненні місцевих бюджетів вкрай низька.

З прийняттям Податкового кодексу України з 2011 року структура місцевих податків та зборів зазнала суттєвих змін. Крім скорочення їх загальної кількості, включення до їх складу єдиного податку спричинило підвищення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів. Так, в 2011 році до місцевих бюджетів надійшло 2,5 млрд. грн. місцевих податків та зборів, в 2012 р. – 5,5 млрд. грн., в 2013 р. – 7,3 млрд. грн., в 2014 р. – 8,1 млрд. грн., в 2015 р. – 27,0 млрд. грн. [4].

Внаслідок внесення змін до Податкового кодексу України (Закон України № 71) з 1 січня 2015 р. до місцевих податків належать: податок на майно та єдиний податок; до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. Податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю [5]. Нарешті, законодавчим актом плата за землю (земельний податок та орендна плата з юридичних та фізичних осіб) віднесена до місцевих податків та зборів.

Законом № 71 скасовано збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, фіксований сільськогосподарський податок трансформовано в єдиний податок (виділено в окрему четверту групу), введено третю групу платників єдиного податку – юридичних осіб взамін четвертої та шостої груп.

Відповідно до п. 12.3 ст. 12 Кодексу сільські, селищні та міські ради у межах повноважень та з урахуванням граничних розмірів ставок встановлюють своїми рішеннями місцеві податки і збори, які є обов’язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

Динаміка та структура місцевих податків та зборів в доходах місцевих бюджетів надано в таблиці 1.

Аналіз даних табл. 1 показує, що у 2011–2015 рр. помітна стала тенденція зростання обсягів місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів. Їх обсяги збільшилися майже в 11 разів за п’ять років. При цьому питома вага місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів зросла з 1,4% в 2011 році до 9,2% в 2015 році, або на 7.8 в.п., що вказує на позитивні зрушення у формуванні доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів.

Таблиця 1

Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів України*

Table 1

Local taxes and fees in the local budget revenues Ukraine

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП, млрд. грн.	1316,6	1408,9	1454,9	1566,7	1979,5
Доходи місцевих бюджетів, млрд. грн.	181,5	225,3	221,0	231,7	294,5
Податкові надходження, млрд. грн.	73,1	85,9	91,2	87,3	98,2
Місцеві податки і збори, млрд. грн.	2,5	5,5	7,3	8,1	27,0
Частка місцевих податків і зборів у ВВП, %	0,2	0,4	0,5	0,5	1,4
Частка місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів, %	1,4	2,4	3,3	3,5	9,2
Частка місцевих податків і зборів в податкових надходженнях місцевих бюджетів, %	3,4	6,4	8,0	9,3	27,5

* Розраховано та складено автором за даними [4].

Стрімке зростання обсягів місцевих податків і зборів відбулося в 2015 році з віднесенням до їх складу плати за землю. Завдяки цьому місцеві податки і збори стали другим за обсягом джерелом наповнення місцевих бюджетів. Їхня частка у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів сягнула 27,5%.

Основним за обсягом джерелом місцевих податків є плата за землю. В 2015 році цього податку надійшло 14,8 млрд. грн., що на 22,7% більше за відповідний показник 2014 року.

Другою істотною складовою є єдиний податок, який надійшов у сумі 11,0 млрд. грн., що на 48% більше за обсяги його надходжень у 2014 році, та у 5,5 рази більше за обсяги його надходжень у 2011 році. Таке зростання відбулося, в основному, через збільшення кількості платників податку: фізичних осіб та суб'єктів малого підприємництва. Ще однією причиною збільшення обсягу цих надходжень стало віднесення до єдиного податку фіксованого податку з сільськогосподарських виробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%.

Зауважимо, що єдиний податок формує доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів [6], а відтак, надходження цього податку мають виключно цільове спрямування і не можуть використовуватися місцевими органами влади на фінансування власних поточних повноважень.

Податок на майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними та фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової та нежитлової нерухомості в 2015 р. склав 745,6 млн. грн., або 0,3% доходів місцевих бюджетів. На жаль, сьогодні він не є потужним інструментом наповнення місцевих бюджетів та не відіграє вагомую роль у формуванні їхніх доходів.

Варто зазначити, що серед місцевих податків західних країн податок на майно та місцеві прибуткові податки є найбільш вагомими. До країн з високим рівнем надходжень податку на майно у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів

відносяться: Великобританія (99,5%), Іспанія (40%), Франція (30%), а також Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Португалія [7, с. 140]. Оскільки податки на власність (володіння нерухомістю, землею, транспортними засобами) відповідають засадам справедливого оподаткування, то і оподаткування цих об'єктів не суперечить вимозі врахування платоспроможності платників [8, с. 74].

Частка місцевих податків та зборів у ВВП є показником, який відображає рівень фінансової самостійності органів місцевої влади у розв'язанні актуальних проблем розвитку територій. Незважаючи на зростання обсягів надходжень місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів, їх питома вага у ВВП залишається вкрай низькою, хоча і намітилася тенденція щодо їхнього зростання (рис. 1).

1

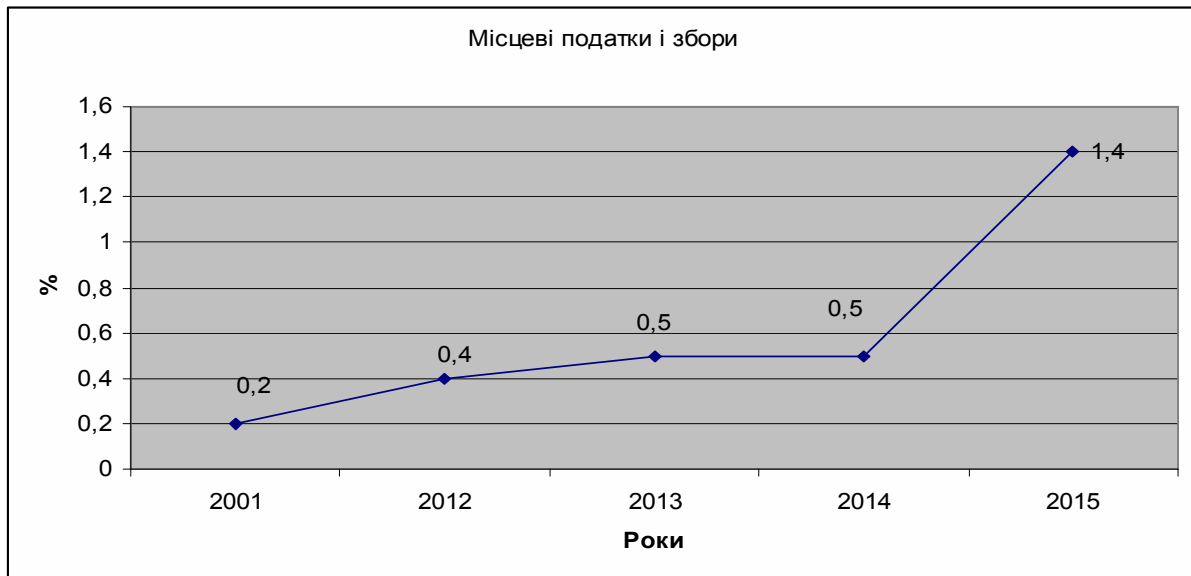

Рис. 1. Питома вага місцевих податків у ВВП, %.

Fig. 1. The share of local taxes in GDP, %.

Відносне зростання питомої ваги місцевих податків та зборів в податкових надходженнях місцевих бюджетів відбувається на тлі зменшення загальної частки податків в доходах бюджетів місцевих органів влади. Так, якщо в 2011 р. частка податкових надходжень складала 40,3% доходів місцевих бюджетів, то в 2015 р. цей показник знизився до рівня 33,4%. Таке зниження відбувається у зв'язку з тим, що з 2015 р. податок на доходи фізичних осіб (основний бюджетотворюючий податок місцевих бюджетів) став розподілятися між державним та місцевими бюджетами.

Таке становище призводить до скорочення закріплених доходних джерел місцевих бюджетів, за рахунок яких здійснюється фінансування делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. А це, в свою чергу, вказує на значне зниження рівня фінансової децентралізації за доходами, пряму залежність місцевих органів влади від центрального уряду, а доходів місцевих бюджетів від трансфертів із державного бюджету [9, с. 89].

На відміну від більшості розвинених країн світу, в Україні перелік місцевих податків і зборів є досить обмеженим. Якщо в українському законодавстві до 2011 р. було визначено 14 місцевих податків і зборів, то у Податковому кодексі України їх окреслено тільки 5, а з врахуванням змін до кодексу – 6. В окремих країнах Європейського союзу їх кількість перевищує сотню (наприклад, в Бельгії). В Україні становлення системи місцевого оподаткування відбувається надто повільними темпами. Місцеве оподаткування поки що не виконує ні фіскальної, ні регулюючої

функції, а є другорядним відносно державного оподаткування. Саме тому вітчизняна система місцевого оподаткування, потребує подальшого розвитку у контексті зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування.

Податковим кодексом України встановлено закритий перелік місцевих податків і зборів: податок на майно, який складається із податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, плати за землю, транспортного податку; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. Але централізовано неможливо точно прорахувати податковий потенціал кожної окремої громади. Відмінністю формування доходів місцевих бюджетів в Україні є те, що їх формування відбувається виключно за рахунок надходжень від прямих податків. Така практика не є типовою у місцевому оподаткуванні в зарубіжних країнах, де доходи місцевих бюджетів формуються як за рахунок прямих, так і непрямих податків.

Частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України залишається дуже низькою в порівнянні з європейськими країнами (приміром, Великобританія та Німеччина – 37%, Франція – 67% [10, с. 549], хоча наша держава взяла на себе зобов'язання розбудувати інститут місцевого самоврядування за європейськими стандартами.

Крім того, підходи до побудови системи місцевого оподаткування в європейських країнах суттєво відрізняються від вітчизняних. По-перше, кількість місцевих податків у країнах ЄС досить значна – від 20 до 100 місцевих податків і різноманітна; по-друге, в структурі місцевих податків значну частку займають непрямі податки; по-третє, в західній Європі більшість органів місцевого самоврядування є автономними і незалежними суб'єктами права, а відтак, самостійно вирішують питання фінансового забезпечення і мають для цього відповідні фінансові ресурси [10, с. 550]. Загалом в країнах-членах Євросоюзу налічується близько 600 дрібних податків, зборів та платежів, котрі в сукупності дають надходжень до бюджетів з вартісним еквівалентом 0,1% ВВП, склад яких проливає світло на соціальні реалії, економічні проблеми та природні умови країн ЄС [11, с. 18].

На наш погляд, слід скористатися досвідом багатьох європейських країн, в яких місцевими органами влади успішно продовжується пошук додаткових фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Такими ресурсами можуть стати доходи, які є платою користувачів за блага й послуги, зокрема, у таких сферах, як переробка сміття домогосподарств, опіка над людьми похилого віку, використання спортивних і культурних об'єктів, утилізація автомобілів, надмірне використання добрив у сільському господарстві тощо.

Головним резервом збільшення доходів місцевих бюджетів сьогодні є податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, оскільки він має сплачуватися максимальною кількістю жителів і суб'єктів господарювання за місцем розташування нерухомості, тобто запроваджується оподаткування не тільки житлового, а й комерційного (нежитлового) майна. Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток [5]. Запровадження оподаткування комерційного (нежитлового) майна, потребує більш ретельно обліку бази оподаткування, оскільки база оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, що перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно.

Важливим, з точки зору бюджетної децентралізації, є розширення та юридичне оформлення правових повноважень місцевих органів влади щодо самостійного встановлення місцевих податків і зборів, визначення економічної ефективності їх запровадження на окремій території.

Висновки. Місцеві податки і збори, на жаль, поки ще не відіграють належної фіскальної ролі в наповненні місцевих бюджетів, продемонстрував низку проблем, які не дозволяють їм займати чільне місце у формуванні доходів місцевих бюджетів. Серед негативних чинників звуження фінансової автономії місцевих органів влади можна визначити такі: відсутність самостійних прав у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів; пряме втручання органів державної влади у діяльність органів місцевого самоврядування; відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення тощо.

Подальше реформування системи місцевих податків і зборів повинно бути спрямовано, насамперед, на забезпечення фінансової автономії органів місцевого самоврядування у виконанні покладених на них делегованих та власних повноважень, що є однією з найважливіших умов ефективної діяльності територіальних громад.

Реформування місцевого оподаткування в Україні повинно враховувати:

– конкурентні переваги та інтереси кожного регіону, необхідність розширення доходної бази,

– збільшення прав органів місцевого самоврядування щодо встановлення та стягнення місцевих податків та зборів,

– забезпечення фінансової самостійності місцевих органів влади шляхом розширення податкових форм наповнення місцевих бюджетів.

Децентралізація фіскальних функцій держави дасть змогу вирішити комплекс проблем, пов'язаних з формуванням та забезпеченням місцевих органів влади додатковими фінансовими ресурсами.

1. Кучерявенко М.П. Податкове право : навч. посіб. / М.П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
2. Індюхова Я. Місцеві податки та збори в податковому кодексі / Я. Індюхова // Газета “Бухгалтерський тиждень”. – 2011. – №7. – С. 36–39.
3. Податковий кодекс України. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Звіти про виконання зведеного, державного та місцевих бюджетів України / Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
6. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/>
7. Пігуль Н.Г. Європейський досвід формування доходів місцевих бюджетів / Н.Г. Пігуль, І.М. Боярко, О. В. Люта // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 5. – Т. 2. – С. 138–142.
8. Журавель В.В. Зарубіжний досвід фінансового регулювання розвитку регіону / В.В. Журавель // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 8. – С. 72–75.
9. Батажок С.Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування / С.Г. Батажок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – Вип. 2. – С. 86–91.
10. Шкура І.С. Роль податків у консолідації фінансового забезпечення територіальних громад / І.С. Шкура // Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України: матер. міжн. наук.-практ. конф., 22 травня 2015 р. – Ірпінь : Вид-во НУДПСУ, 2015. – С. 548–551.
11. Андрущенко В.Л. Чи існує проблема множинності податків? / В.Л. Андрущенко // Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України: матер. міжн. наук.-практ. конф., 22 травня 2015 р. – Ірпінь : Вид-во НУДПСУ, 2015. – С. 18–20.

References

1. Kucheryavenko, M. *Tax law*, YurinkomInter, 2003.
2. Indiuhoa, Ya. “Local taxes and fees in the tax code.” *Book Week*, no. 7, 2011, pp. 36.

3. "Tax Code of Ukraine. Law on Dec. 2, 2010 № 2755-VI." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
4. *Official site of the State Treasury Service of Ukraine*, www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog. Accessed 20 Feb. 2017.
5. "Tax Code of Ukraine. Law on Dec. 28, 2014 № 71-VIII." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
6. "Budget Code of Ukraine. Law on July 8, 2010 № 2456-VI." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
7. Pigul, N., Boyarko, S., and O. Lyuta. "The European experience of formation of local budgets." *Herald of Khmelnytsky National University*, no. 5, 2012, pp.138-142.
8. Zhuravel, V. "Foreign experience of financial regulation in the region." *Herald of Khmelnytsky National University*, no. 8, 2008, pp. 72-75.
9. Batazhok, S. "Local budget revenues as a basis for financial independence of local authorities". *The formation of market relations in Ukraine* no. 2, 2016, pp.86-91.
10. Shkura, I. "The role of taxes in the consolidation of financial security of local communities." *Fiscal policy and regional development in Ukraine*, Izd NUDPSU, 2015, pp. 548-551.
11. Andruschenko, V. "Is there a problem plurality taxes?" *Fiscal policy and regional development in Ukraine*, Izd NUDPSU, 2015, pp.18-20.

Рецензенти:

Чуркіна І.С. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Одеського торговельно-економічного інституту;

Хомутенко А.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Одеського національного економічного університету.

УДК 631:368.914.2

ББК 65.9(4Укр)271

Рудик В.К.

ПРІОРИТЕТИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Подільський державний аграрно – технічний університет,
Міністерства освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець – Подільський, Хмельницька
область,
32300, Україна,
тел.: 03849 68 3 76,
e – mail: Rudyk_vk@meta.ua

Анотація. Розглядаються питання реформування національної пенсійної системи в сучасних умовах. Аналізуються її основні ланки, рівень їх використання у загальній пенсійній моделі країни. Дана оцінка фінансового забезпечення пенсійної сфери, збільшення обсягу пенсійних видатків, досліджено тенденції росту їх частки по відношенню до обсягу ВВП на перспективу і зроблено порівняння цього показника з європейськими країнами. Визначено пріоритети проведення пенсійної реформи на нинішньому етапі, обґрунтовано основні напрями реорганізації солідарної пенсійної системи, необхідність запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування, визначено шляхи подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Особлива увага акцентувалася на необхідності удосконалення законодавчої бази, яка буде юридичним підґрунтям для успішного проведення цього етапу пенсійної реформи.

Ключові слова: пенсійна реформа, солідарна пенсійна система, накопичувальна пенсійна система, недержавне пенсійне забезпечення, національна пенсійна система, пенсійні активи, накопичувальні пенсійні програми, фінансові ризики, пенсійний менеджмент.